

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu

PhDr. Viery Eliašovej, PhD.

Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese

Problematika efektívneho, zrozumiteľného a vecne i gramaticky správneho písomného vyjadrovania v materinskom i v cudzích jazykoch, rovnako ako aj ich výučba patrí k často diskutovaným otázkam v odbornej i laickej verejnosti. Napriek tomu, že ide o dôležitú zručnosť nevyhnutnú pre dobré fungovanie v reálnom živote, jej výučba ešte stále zostáva na okraji pozornosti učiteľov a inovačné procesy sa len ťažko implementujú do jej výučby. Súčasne však treba povedať, že ani žiaci si ju doposiaľ neoblúbili, čo má viacero príčin. Tieto príčiny často súvisia s nezáživným spôsobom, ako sa táto zručnosť vyučuje, ale aj s neochotou žiakov venovať písaniu dostatok času na dosiahnutie dobrého výsledného produktu.

Je preto až obdivuhodné, koľko úsilia a energie venovala PhDr. V. Eliašová, PhD. objasňovaniu toho, že písanie nemusí byť nudná a „otravná“ činnosť, ale že sa dá vyučovať zaujímavo, a že práve rozvoj tejto zručnosti môže priniesť mnohoraký benefit pre žiaka. Habilitantka skúma problematiku kreatívneho písania v širokom zábere. Snaží sa o jej prospešnosti presvedčiť jednak učiteľov materinského (slovenského) jazyka a na druhej strane aj učiteľov cudzích jazykov. Problematiku pozná detailne nielen na teoretickej úrovni, ale svoje poznatky a presvedčenia sa snaží dokumentovať tiež výsledkami z výskumov, ktoré dlhodobo realizovala v reálnej školskej praxi.

Svoju habilitačnú prácu *Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese* v rozsahu 186 strán rozčlenila do deviatich kapitol a súčasťou práce je aj *Predslov, Úvod, Záver, Literatúra a Resumé*. Tvorivé písanie je v nej vykreslené na priesečníku teoretických úvah o jazyku a literatúre, pedagogicko-psychologických koncepcií tvorivosti a metodík vyučovania jazykov. Okrem toho, značnú časť práce autorka venuje didaktickým aspektom tvorivého písania a učiteľom ponúka podnety, prostriedky a spôsoby aplikácie tvorivého písania vo vyučovaní.

Dr. Eliašová vychádza z vývoja náhľadov vo svete v 20. storočí (1. kapitola), ktoré ovplyvnili dnešné chápanie tvorivého písania. Popisuje modelové ponímanie písania v Austrálii a v USA v prvej polovici 20. storočia, rozvoj tvorivého písania v šesťdesiatych rokoch 20. storočia vo Veľkej Británii a v Nemecku a jeho následný prienik v podobe individuálnych iniciatív lektorov a učiteľov v deväťdesiatych rokoch minulého storočia aj na Slovensko a do Čiech, ktoré však doposiaľ nenašli v širšej pedagogickej verejnosti adekvátnu odozvu.

Druhá kapitola práce *Multifunkčnosť tvorivého písania* je síce pomerne útlá, ale upozorňuje na také dôležité aspekty tvorivého písania, akými sú jeho príspevok ku kultivovanému jazykovému prejavu (nielen v písomnej, ale aj v ústnej podobe) a jeho vplyv na sebarozvoj edukanta, na rozvoj verbálnej sebaexpresie a sebaformovania osobnosti.

Ďalšie dve kapitoly (*Tvorivé písanie a rečové činnosti* a *Tvorivé písanie a literárna kompetencia*) sa venujú postaveniu písania (s osobitým zreteľom na tvorivé písanie) v rámci jazykového vzdelávania na všetkých stupňoch škôl. Autorka poukazuje na zmenu v ponímaní písania v zmysle väčšej orientácie učiteľa na proces jeho nácviku ako na výsledný produkt. Upozorňuje však, že pri takto orientovanom rozvoji zručnosti písania „*sa finálny produkt neodsunul na vedľajšiu koľaj, ale ... že ide o snahu dopracovať sa k čo najkvalitnejšiemu výslednému produktu*“ (s. 39). Popri tom upozorňuje na veľmi úzke prepojenie tvorivého písania a literatúry a zdôrazňuje, že tvorivé písanie pomáha kultivovať aj literárne kompetencie edukanta a ako doklad svojich tvrdení uvádza výsledky svojho výskumu na stredných školách (na vzorke 130 žiakov vo veku 15-17 rokov).

Piata kapitola - *Tvorivé písanie, tvorivosť a tvorivé vyučovanie*, by si zaslúžila zmenu názvu, výmenu poradia pretraktovaných položiek na *Tvorivosť, tvorivé vyučovanie a tvorivé písanie*. Autorka práce totiž najprv definuje tvorivosť a poukazuje na základné črty tvorivej osobnosti (podľa A. H. Maslowa a M. Zelinu) a následne poukazuje na nevyhnutnosť vytvárania relevantných podmienok pre tvorivé vyučovanie. Porovnáva tiež názory viacerých odborníkov (J. Hlavsa, M. Jurčová, R. S. Nickerson) na úlohy a techniky tvorivého písania a jeho fázy (J. Holeyšovský). V závere tejto kapitoly opäť ako potvrdenie svojich tvrdení dokladá výsledky zo svojho výskumného šetrenia na školách.

Šiesta kapitola - *Tri komponenty tvorivého písania*, sumarizuje teoretickú analyticko-komparatívnu rozpravu z predchádzajúcich kapitol a prezentuje vlastné vymedzenie tvorivého písania tak, ako ho chápe autorka práce: „*1. ako nástroj rozvoja komunikačných jazykových kompetencií, 2. ako prostriedok formovania literárnej kompetencie, 3. ako metódu tvorivého vyučovania a učenia sa*“.

Otázkam postavenia a aplikácie tvorivého písania v edukačnej praxi sa venuje kapitola 7 (*Tvorivé písanie vo výučbe cudzieho jazyka*) a kapitola 8 (*Využitie tvorivého písania v edukačnej praxi*). Prvá z týchto kapitol je však viacej orientovaná na otázky opodstatnenosti a zdôvodnenia využívania literárneho textu v cudzojazyčnej výučbe. Svoje poznatky z naštudovanej zahraničnej literatúry a zo Spoločného referenčného rámca pre jazyky autorka opätovne dokladá výsledkami svojho výskumu. Nesúrodo tu ale pôsobí včlenenie podkapitoly *Dialogickosť a interkulturalita vo výučbe cudzieho jazyka* do tejto kapitoly. Druhá z uvedených dvoch kapitol je hutnejšia a v podstate obsahuje dve samostatné časti, pričom prvá časť prezentuje metódy a techniky tvorivého písania a druhá časť je venovaná edukačnému procesu, v ktorom sa aplikuje tvorivé písanie. Autorka prezentuje predovšetkým typológie techník tvorivého písania od rôznych autorov (Z. Fišer, I Böttcherová, M. Klimovič) a ich príklady zamerané na rozvoj rôznych aspektov tvorivého písania. V rámci edukačného procesu si všíma jeho organizačné a procesuálne aspekty a venuje sa tiež otázke postavenia pedagóga v tomto procese a otázkam hodnotenia jednak edukačného procesu a jednak hodnotenia písomných produktov. Pri popise hodnotenia písomných produktov (keďže ide o veľmi dôležitý aspekt, citlivý zo strany edukantov a zložitý pre učiteľa) by sa zo strany autorky práce žiadala väčšia konkretizácia postupov a kritérií, čo by mohla urobiť v rámci obhajoby práce. Vecne je opodstatnená, ale obsahovo nesúrodo tu pôsobí podkapitola *Princípy riadenia edukačného procesu*, nakoľko sa v nej čitateľ nič o týchto princípoch nedočíta. Možno by tento aspekt svojho uvažovania autorka tiež mohla doplniť v rámci habilitačnej rozpravy.

Záverečná, deviatá kapitola - *Tvorivé písanie v kurzoch odborného jazyka na vysokej škole*, dotvára komplexný pohľad habilitantky na postavenie tvorivého písania. Autorka v nej jasne ilustruje ako tvorivé písanie, ak sa dôsledne rozvíja na všetkých stupňoch škôl, možno na vysokej škole efektívne spájať so študovaným odborom, a tak motivovať študentov pre zmysluplné rozvíjanie ústneho i písomného prejavu. Príklady, ktoré autorka uvádza (a učiteľ môže bezprostredne využiť) sú zamerané na bezprostredný rozvoj rôznych aspektov tvorivého písania, akými sú napr.: flexibilita , invencia, redukcia a expanzia textu, transformácia a reformulácia textu, analógia a kontrast, minimalizácia vyjadrovania, sebareflexia a nadhľad a pod

Habilitačná práca PhDr. Viery Eliašovej prezentuje ucelený pohľad na teóriu a prax vyučovania tvorivého písania v národnom, európskom i svetovom kontexte. Ide o vyzreté dielo, kde autorka svoje teoretické poznatky dokladá praxou vyučovania tvorivého písania na školách a výsledkami svojich výskumov. Práca je prínosom pre teóriu jazykového vyučovania na školách.

V prístupe k spracovaniu práce vidieť autorkino zaniehanie pre predmetnú problematiku. Predložená habilitačná práca *Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese* spĺňa všetky požiadavky kladené na tento typ práce. Na základe jej posúdenia navrhujem, aby **PhDr. Viere Eliašovej, PhD.** bol po úspešnej obhajobe habilitačnej práce udelený vedecko-pedagogický titul „**docent**“ v študijnom odbore 1.1.4 Pedagogika

V Nitre, 31.07.2014